

از نور تا نوا

زندگی و ارزش‌های هنری غلامحسین بنان
استاد آواز ایران

به کوشش پری‌دخت آور (بنان)

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور
تهران ۱۳۹۳

فهرست مطالب

۹.....	درآمد
۱۱.....	دیباجه‌ای بر این ویرایش
۱۵.....	همسرم بنان
۲۱.....	پرتوی از آن سوی تاریخ
۲۵.....	زندگی‌نامه‌ی بنان
۴۵.....	بخش اول (نوشته‌ها)
۴۷.....	به یاد بنان
۵۱.....	هنرمند آگاه
۵۵.....	هم‌نوای من
۵۹.....	بزرگ‌مرد موسیقی ایران
۶۳.....	بنان و ارزش هنری و زندگی او
۷۱.....	نواایی برتر
۷۵.....	بنان در قلب مردم خانه داشت
۷۹.....	غوغای نای بنان
۸۳.....	هزارآوای موسیقی
۸۷.....	یادی از بنان
۹۱.....	به یاد زنده‌مرد، بنان
۹۳.....	موهبت آسمانی
۱۰۱.....	نقش بنان در یاد
۱۱.....	پری‌دخت آور (بنان)
۱۵.....	پری‌دخت آور (بنان)
۲۱.....	نعمت‌الله قاضی (شکیب)
۲۵.....	حسینعلی ملاح
۴۷.....	امیرمحسن بایگان
۵۱.....	فرامرز پایور
۵۵.....	علی تجویدی
۵۹.....	بیژن ترقی
۶۳.....	منوچهر جهاننگلو
۷۱.....	فریدون حافظی
۷۵.....	ابوالقاسم حالت
۷۹.....	عبدالرفیع حقیقت
۸۳.....	محمود خوش‌نام
۸۷.....	غلامعلی رعدی آذرخشی
۹۱.....	کمال زین‌الدین
۹۳.....	حسن سادات ناصری
۱۰۱.....	سبزه منصور (ساعدلو)

۱۰۳.....	رضا سجادی	بنان، یار دیرین
۱۰۷.....	نیر سعیدی	آشنای دل
۱۰۹.....	حسین شاهزیدی	نوایی آسمانی
۱۱۵.....	ناصرالدین صاحب الزمانی	پروفسور باخ (Bach) و بنان
۱۱۹.....	داریوش صبور	دیدگاهی دیگر بر گستره‌ی هنر
۱۳۳.....	مهدی ماحوزی	جلوه‌های متعالی روح آدمی
۱۳۷.....	نادر مجد	تنها صداست که می ماند
۱۴۱.....	فریدون مشیری	نوای سحرآمیز
۱۴۳.....	رحیم معینی کرمانشاهی	حریرِ تحریر
۱۴۷.....	حسینعلی ملاح	استاد غلامحسین بنان و آواز او
۱۵۵.....	مجید مهران	پایگاهی دوردست
۱۵۷.....	علیرضا میرعلینقی	با یاد آن صدای مخملی
۱۶۱.....	محمد میرنقیبی	پاسدار موسیقی آوازی
۱۶۵.....	تورج نگهبان	زنده‌ی جاوید
۱۶۹.....	اسماعیل نواب صفا	بنانی که من می شناختم
۱۷۳.....	ابوالحسن ورزی	آیین‌ی جوانی من
۱۷۵.....	عبدالعلی وزیری	یار دیرینم، بنان
۱۷۷.....	احسان یار شاطر	حریری در رهگذار نسیم
۱۸۳.....	بخش دوم (دفتر یادبود بنان و نامه‌ها)	
۱۹۵.....	بخش سوم (شعرها)	
۱۹۷.....	اصفهان‌ی (شهر)	سرود قدسیان
۱۹۷.....	بکایی (وفا)	گنج
۱۹۸.....	توران بهرامی (شهریاری)	انوشه‌روان
۱۹۹.....	رضا تفقّد راد	بنان، خواننده‌ی جاودانی
۱۹۹.....	غلامحسین جواهری (وجدی)	بی‌هماورد
۲۰۰.....	عبدالصمد حقیقت	سحرآفرین
۲۰۱.....	ناصر رستگارنژاد	در سوگ بنان
۲۰۲.....	محمدعلی ستوده‌نیا	کاروان سالار
۲۰۴.....	نیر سعیدی	ستاره‌ی هنر

۲۰۵	صالح	پیرایه‌ی باغ هنر
۲۰۶	ابراهیم صهبا	سرخیل هنر
۲۰۷	عبدالله طالع همدانی	مرگ بنان
۲۰۸	منیر طه	روشنانِ دل
۲۰۹	کرمانشاهی (تنها)	نوجامه
۲۱۰	فریدون مشیری	یاد یار مهربان
۲۱۱	رحیم معینی کرمانشاهی	تکرار محال
۲۱۲	حسینعلی ملاح	بنان همیشه به یاد هنرواران زنده‌ست
۲۱۳	سبزه منصور (ساعدلو)	عندلیب ایران
۲۱۴	اسماعیل نواب صفا	نقش‌بند حادثه
۲۱۴	کیومرث وثوقی	درد جدایی
۲۱۵	ابوالحسن ورزی	ترانه‌ساز عشق
۲۱۵	یکی از روشندان	نوی دیلمان
۲۱۷		بخش چهارم (آثار استاد بنان)
۲۴۳		عکس‌ها
۲۵۱		نمایه‌ی اشخاص

چه راه می‌زنی ای پرده‌دارِ جهل و جنون
که سازِ هستی یک قوم از نوا افتاد
فریدون مشیری

دیباچه‌ای بر این ویرایش

بیست‌وهشت سال از پرواز ابدی بلبل خوش‌الحان موسیقی ایرانی غلامحسین بنان می‌گذرد. در سوگ همسرم نه تنها خویشان و آشنایان بلکه همه‌ی مردم ایران عزادارِ بزرگ‌مردی شدند که صدای مخملینش در زندگی آنان جاری و ساری بود. مردم هنردوست ایران که سال‌ها با نوای او خو گرفته بودند و در پناه آن آرامش یافته بودند، از دور و نزدیک، با حضور خود در مراسمی که برای بدرقه‌ی وی به سرای جاودانی برگزار شد و نیز با نامه و تلگرام، از دوردست‌ترین شهرهای ایران و جهان، همدردی و احساس خود را در غم از دست‌شدن بنان ابراز نمودند.

آشنایی با ویژگی‌های زندگی و شخصیت هنری، شیوه‌ی عرضه و بررسی آثار هنری و رمز و راز توفیق هنرمندان بزرگ می‌تواند برای علاقه‌مندان و هنرپژوهان راهگشا باشد، مخصوصاً برای جوانانی که در این عرصه قدم نهاده‌اند. این هدف بود که مرا بر آن داشت تا به انتشار مجدد این کتاب اقدام نمایم تا مردمی که هیجان‌ها و خستگی‌های خود را در سایه‌ی نوای آسمانی بنان به فراموشی سپرده و آرام می‌گرفتند او را بهتر و بیشتر بشناسند. می‌خواستم بنان را از میان پرده‌های سحرآمیز نوای آسمانی‌اش و آن همه راز و رمزی که در حنجره داشت بیرون آورم و شخصیت فردی و اجتماعی و فضایل و لطیفه‌های هنری و روحی او را از دیدگاه داوری مردم و منتقدان آگاه این مرز و بوم باز نمایم. راستی چه رمزی در صدای او جاری بود

که روزبه‌روز پیر و جوان، خُرد و کلان، مردان و زنان و فرادستان و فرودستان جامعه به طیف دوستداران صدای او می‌پیوندند. به جرئت می‌گویم که هیچ هنرمندی این قدر توفیق نداشته تا در دلِ گروه وسیعی از مردم و در حافظه‌ی جمعی نسل‌ها جاری شود و بعد از گذشت سال‌ها از هجرتش مردم تشنه‌ی دانستن بیشتر درباره‌ی او باشند.

به سابقه‌ی ربع قرن زندگی با بنان و هنر آسمانی او و دینی که از بهره‌وری هنر وی برعهده دارم همت را استوار کرده و این وظیفه را با جان و دل پذیرا شدم تا میراث او را به نسل‌های بعد منتقل کنم. مسئولیت بزرگی بود که دانش ناچیز من آن را بر نمی‌تابید ولی با توکل به خدای بزرگ گام در راه نهادم. چاپ اول کتاب در سال ۱۳۶۹ منتشر شد و شاعر توانا دکتر داریوش صبور- که عمرش دراز باد- و محقق دانشمند نعمت‌الله قاضی (شکیب)- که روحش قرین رحمت باد- در آماده‌سازی آن با من همکاری کردند و از هیچ کوششی فروگذار نکردند. برای تألیف کتاب، زندگی‌نامه‌ی بنان، مقالات و اشعاری که درباره‌ی وی نوشته و سروده شده بودند دفتر یادبود و نامه‌هایی که دوستداران او و هنرش برای همدردی و بیان احساسات خویش در فقدان بنان نوشته بودند، همه به صورت پراکنده در دست بود که نیاز به بررسی و گزینش و ویرایش داشت. البته این همه برای آنچه مورد نظر بود بسنده نمی‌نمود چرا که نظریات بیشتر اهل فن و منتقدان آگاه را به همراه نداشت. ناگزیر فهرستی از نام موسیقی‌دانان برجسته و صاحب‌نظر، نویسندگان، شاعران و یاران دیرین بنان فراهم آمد و پرسش‌نامه‌ای بر پایه‌ی آنچه مورد توجه بود پرداخته و برایشان ارسال شد تا به انگیزه‌ی خدمت به فرهنگ موسیقی اصیل ایران و ارادت به بنان هریک در خور شایستگی و تخصص خویش به آن پاسخ گویند و از این رهگذر پژوهندگان را راهگشا باشند و ما را نیز سپاسگزار مهربانی خویش دارند. بیشتر این عزیزان هر یک به قدر همت و آگاهی خویش استدعای ما را زود یا دیر پاسخ گفتند. کتاب، پس از آماده شدن، به دالان هزارتوی چاپ و نشر آن سال‌ها گرفتار شد که: شرح آن خونِ جگر، این زمان بگذار تا وقت دگر. سرانجام با یاری دیگر مهرورزان و تلاشی پیگیر و درخور توان و امکان در پاییز ۱۳۶۹ با نام *از نور تا نوا* منتشر شد و مقبول مردم صاحب‌نظر افتاد و خیلی زود نایاب شد. گرفتاری‌های معمول زندگی چاپ مجدد کتاب را که نیاز به بازنگری و ویرایش داشت تا به امروز به تأخیر انداخت. اکنون بسیار خرسندم که تشویق‌ها و پیگیری‌های هنردوستان مرا بر آن داشت که عزم جزم کنم و در این سال‌های سکوت و بازنشستگی کتاب را به چاپ جدید برسانم.

پیش از پایان سخن، بیان یک مطلب ضروری‌ست. پس از انتشار کتاب برخی می‌پرسیدند چرا نام آن را *از نور تا نوا* نهاده‌ام. در ایام آماده‌سازی کتاب همواره به نام آن فکر می‌کردم و پیشنهادهای آشنایان را با اشتیاق یادداشت می‌کردم. نیمه‌شب‌های خسته از روزگار سر به بالین

نهاده و در هوای عزیز از دست رفته‌ام ژاله می‌باریدم صدایی از دوردست مرا به خود خواند. انگار مرغ شب تکرار می‌کرد «از نور تا نوا»، «از نور تا نوا». گم شده‌ام را یافتم و چند بار آن را تکرار کردم. صبح روز بعد با زنده‌یاد نعمت‌الله قاضی تماس گرفتم و نام انتخابی‌ام را با او در میان گذاشتم. در پاسخ به پرسش او درباره‌ی وجه تسمیه‌ی عنوان کتاب گفتم: بنان اصالتاً از نور مازندران است زیرا پدر و پدر بزرگش نوری بودند و دستگاه نوا هم سنجیت تام با موضوع کتاب دارد. او این ترکیب خوش‌تراش را زیبا و سنجیده خواند و آن را پذیرفت. برای من هم تأیید آن بزرگ‌مرد کافی بود. پس از سال‌ها هنوز این نام را می‌پسندم و خوشحالم که مورد قبول دوستداران بنان هم قرار گرفته است.

از آقایان سیدمحمد موسوی مدیر توانای مؤسسه‌ی فرهنگی-هنری ماهور که کتاب را به بهترین نحو ممکن به چاپ رسانیدند؛ محمد افتخاری، ویراستار باریک‌بین، به خاطر ویرایش کتاب و شهرام آقایی‌پور به خاطر کمک‌های فراوانش سپاسگزارم. در این ویرایش، علاوه بر نمایه‌ی اشخاص، فهرست کامل آثار بنان به جای بخش چهارم چاپ قدیم (ترانه‌ها و اهنگ‌ها) افزوده شده است. امید آنکه این مجموعه مورد پسند اهل هنر و صاحب‌نظران دل‌آگاه واقع شود و راهگشای جوانانی باشد که مشوق اصلی‌ام در تجدید چاپ این اثر بودند و روح با عظمت زنده‌یاد غلامحسین بنان نیز از انتشار آن شاد و خرم باشد.

پری‌دخت آور (بنان)

آبان ۱۳۹۲